

Actuele ontwikkelingen in het banktoezicht

De winstgevendheid van de Nederlandse banken is in het tweede kwartaal van 2004 licht toegenomen. Tegenover hogere rentebaten en provisiebaten staan hogere bedrijfslasten die de winstgroei in vergelijking tot de afgelopen kwartalen afremmen. De banken hebben de afgelopen jaren, ondanks de zwakke conjunctuur, goede resultaten behaald. Deze hebben bijgedragen aan de sterke kapitaalpositie van het Nederlandse bankwezen. Dit artikel belicht de inkomensamenstelling van de banken nader. De rentebaten vormen nog altijd de belangrijkste bron van inkomsten voor het Nederlandse bankwezen. Weliswaar nam door de toegenomen aandacht van banken voor het adviseren en bemiddelen bij financiële transacties en het voor eigen rekening verrichten daarvan het relatieve belang van de niet-rentebaten tot 2000 gestaag toe, maar deze trend keerde zich door het verslechterde beursklimaat in 2001 en 2002. Hierdoor wendden cliënten zich voor hun besparingen en financiering weer in toenemende mate tot de banken en namen de netto-rentebaten weer aan belang toe. Vervolgens signaleert dit artikel nieuwe ontwikkelingen in de toezichtregelgeving, waaronder de afronding van Bazel II en de regeling inzake solvabiliteit bij securitisatie die onlangs is ingegaan. Ten slotte komt het recentelijk opgerichte comité van Europese banktoezichthouders (CEBS) aan de orde.

Resultaten Nederlands bankwezen

In het tweede kwartaal van 2004 is de winstgevendheid van de Nederlandse banken, afgemeten aan het bedrijfs-

resultaat na belasting, ten opzichte van een jaar geleden met 5% toegenomen tot eur 2,6 miljard (tabel 1). Deze relatief beperkte winststijging is opvallend, omdat over de vier voorafgaande kwartalen de winstgevendheid met gemiddeld 65% steeg ten opzichte van het betreffende kwartaal van het jaar ervoor. Een aantal ontwikkelingen speelt hierbij een rol. Allereerst hebben de banken sinds het tweede kwartaal van 2003 de toevoeging aan hun voorzieningen fors verlaagd, hetgeen aanzienlijk heeft bijgedragen aan de winstontwikkeling (grafiek 1). Deze verlaging was mogelijk, omdat, na omvangrijke toevoegingen aan de voorzieningen tussen eind 2001 en het begin van 2003, mede als gevolg van enkele boekhoudschandalen en een aantal grote faillissementen, zich geen nieuwe schandalen aandienden en ook de economische situatie verbeterde. In het tweede kwartaal van dit jaar zijn deze toevoegingen ten opzichte van een jaar eerder echter amper verder verlaagd. De onzekerheden omtrent de duurzaamheid van de aantrekkende (inter-)nationale conjunctuur, zoals die over hoog blijvende olieprijzen en de politieke onzekerheid als gevolg van mogelijke terreuraanslagen, zijn hierbij van belang. Indien deze onzekerheden zich daadwerkelijk manifesteren kunnen zij uiteindelijk de kredietportefeuille van banken negatief beïnvloeden. Ten tweede hebben incidenteel hogere bedrijfslasten de winststijging afgeremd.

De totale baten van de Nederlandse banken namen licht toe ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar, met name gevoed door verder toenemende rentebaten. De stijgende rentebaten vloeien deels voort uit het stei-

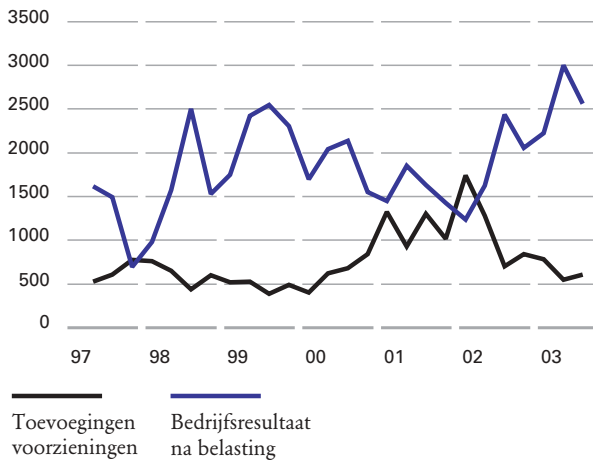
Tabel 1 Resultaten Nederlandse banken

Miljarden euro's, per kwartaal

	2002				2003				2004	
	i	ii	iii	iv	i	ii	iii	iv	i	ii
Totaal baten	11,36	11,37	10,35	10,90	11,06	11,48	11,31	11,99	12,24	12,25
Rente	6,75	6,67	6,52	6,69	6,65	6,87	7,19	7,06	7,11	7,42
Niet-rentebaten	4,60	4,69	3,83	4,21	4,41	4,61	4,13	4,93	5,13	4,84
Provisiebaten	2,79	2,71	2,49	2,53	2,37	2,45	2,42	2,84	2,79	2,70
Overige baten	1,81	1,98	1,34	1,69	2,04	2,16	1,70	2,09	2,34	2,13
Totaal lasten	8,75	9,23	8,45	9,47	8,77	8,07	8,37	9,24	8,11	8,72
Bedrijfslasten	7,82	7,93	7,44	7,73	7,49	7,37	7,52	8,46	7,56	8,12
Voorzieningen totaal ¹	0,93	1,30	1,02	1,74	1,28	0,70	0,84	0,79	0,55	0,60
Bedrijfsresultaat na belasting	1,85	1,63	1,43	1,23	1,62	2,44	2,06	2,22	3,00	2,56

¹ Som van waardeveranderingen van vorderingen, waardeveranderingen van financiële vaste activa en het saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan het Fonds Algemene Bankrisico's (far).

Grafiek 1 Toevoegingen aan voorzieningen en resultaat na belasting van Nederlandse banken
eur miljoen

ler worden van de yield curve. Een steiler wordende rentetermijnstructuur – ofwel een oplopend verschil tussen de lange en korte rente (de rentemarge) – heeft een positief effect op de netto rentebaten van een bank. Immers, de aangetrokken middelen zijn over het algemeen kortlopend van aard, zoals rekening-courant tegoeden en een deel van de spaartegoeden, terwijl de uitgezette middelen een langer lopend karakter hebben, zoals bedrijfskredieten en hypotheek.

Daarnaast heeft de omvang van de kredietverstrekking invloed op de rentebaten. In de eerste helft van 2004 is de groei van de binnenlandse kredietverlening van Nederlandse banken licht toegenomen, onder invloed van het zich aandienende economische herstel hetgeen de vraag naar krediet stimuleert (grafiek 2). Opvallend is verder dat de groei van de buitenlandse bancaire kredietverlening snel toeneemt. Deze toename hangt samen met de zich snel verder herstellende wereldeconomie, hetgeen een gunstig effect heeft op het internationaal georiënteerde Nederlandse bankwezen. De toenemende groei van zowel de binnenlandse als buitenlandse kredietverlening heeft een positief effect gehad op de netto rentebaten.

Ondanks de wat achterblijvende winstgroei in het tweede kwartaal, is het opvallend dat de resultaten van de Nederlandse banken, evenals overigens van een groot deel van het bankwezen in de gehele Europese Unie, de laatste jaren zo goed zijn geweest. De jaren 2000-2003 bleken immers een turbulente periode voor de bancaire sector, met een terugvallende economische groei, een scherp neerwaartse correctie van de aande-

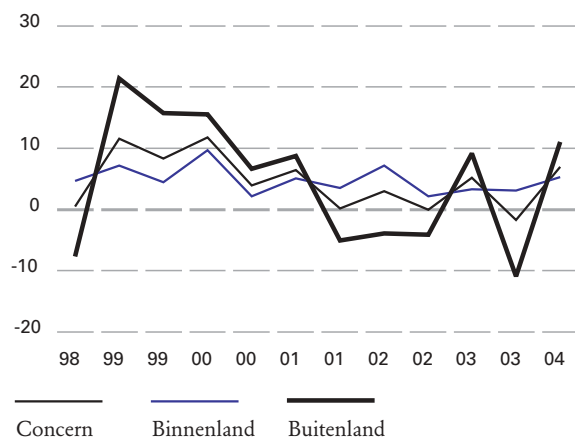
lenkoersen, terroristische aanslagen en malversaties in een aantal gerenommeerde niet-financiële bedrijven, zoals Enron, Parmalat, Ahold en Worldcom.

Een aantal factoren verklaart deze goede prestaties van het Nederlandse bankwezen. Allereerst verhoogt de steiler wordende yield curve, in combinatie met de robuuste hypothecaire kredietverlening, de netto rentebaten van de banken. Deze stijging van de rentebaten compenseert de daling van de niet-rente inkomsten die zich sinds 2000 heeft ingezet (zie verder). Ten tweede heeft een aantal banken bezuinigingsmaatregelen getroffen door het terugbrengen van het aantal vestigingen en het personeelsbestand. Dit streven naar een efficiëntere bedrijfsvoering komt tot uitdrukking in een dalende kosten/batenverhouding voor het Nederlandse bankwezen. Vanuit internationaal perspectief is dit overigens ook noodzakelijk, aangezien een aantal belangrijke buitenlandse tegenspelers in met name Angelsaksische landen deze efficiëntieslag reeds in een eerder stadium heeft gemaakt. Een laatste belangrijke factor is de verbetering van het kredietrisicomanagement van banken in de afgelopen jaren, hetgeen ook tot uiting komt in de afname van de toevoegingen aan de voorzieningen. Dit verbeterende risicobeheer wordt in de hand gewerkt door de ontwikkeling van geavanceerde interne risicomodellen, mede als gevolg van de anticipatie van banken op het nieuwe Bazelse regime van kapitaaleisen, dat het inprijzen van risico's verbetert. Ook de ontwikkeling van nieuwe financiële instrumenten, zoals kredietderivaten, speelt hierbij een rol.

De hoog blijvende winsten van de Nederlandse banken in de afgelopen jaren, hebben bijgedragen aan de

Grafiek 2 Ontwikkeling volumegroei bancaire kredietverlening Nederlandse banken

Procenten van voorgaand halfjaar

versterking van hun kapitaalpositie. De bis-ratio, gedefinieerd als het toetsingsvermogen (kapitaal) van een bank gedeeld door de risicogewogen activa, bedroeg ultimo juni 2004 11,8%. Dit is aanzienlijk hoger dan de vereiste 8% en ook hoger dan het gemiddelde in de periode 1993-2003 (11,4%). De tier 1-ratio, gedefinieerd als het tier 1-kapitaal (voornamelijk bestaande uit aandelenkapitaal, reserves en ingehouden winsten) gedeeld door de risicogewogen activa, lag op datzelfde moment op 9,4%, eveneens fors boven de vereiste 4% en het gemiddelde in de periode 1993-2003 (8,3%). Deze hoge tier 1-ratio betekent een hoge kwaliteit van het kapitaal en hangt deels samen met het streven van de Nederlandse (groot-) banken om hun goede externe kredietwaardigheidsbeoordeling vast te houden. Al met al is de conclusie dat de solvabiliteitspositie van het Nederlandse bankwezen, en daarmee de capaciteit om eventuele neerwaartse schokken op te vangen, uitstekend is.

De inkomenssamenstelling van banken nader bezien

Rentebaten vormen van oudsher de belangrijkste inkomstenbron van banken en zijn het resultaat van de traditionele functie die zij vervullen: als intermediair brengen zij de vraag naar en het aanbod van liquide middelen bij elkaar. De rentemarge en de omvang van de aangetrokken en uitgezette middelen bepalen samen de netto rentebaten van een instelling. In het tweede kwartaal van 2004 bedroegen de netto rentebaten voor alle Nederlandse banken samen eur 7,4 miljard, overeenkomend met 61% van de totale baten (tabel 1).

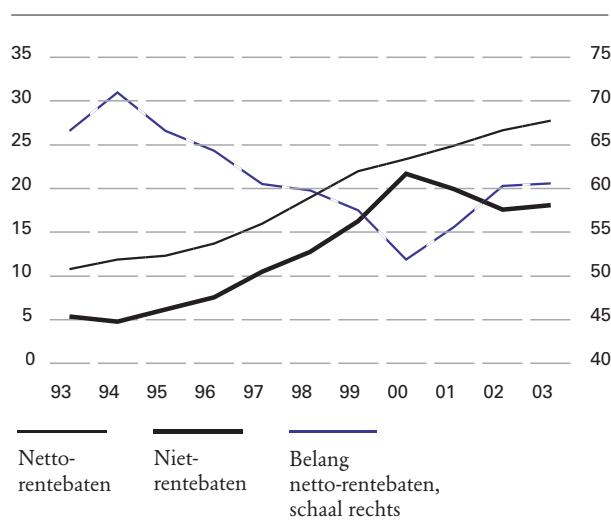
Een tweede bron van inkomsten zijn de zogenoemde niet-rentebaten. Deze baten zijn onder meer het resultaat van de diensten die de banken aanbieden op andere terreinen dan de kredietverlening. Zo berekenen banken provisie of commissie voor het beheren van middelen of het uitvoeren van financiële transacties. Tevens ontvangen zij dividend of behalen zij winst uit deelnemingen en effecten. Ook de winsten (of verliezen) op de handelsportefeuille, waarbij kan worden gedacht aan transacties in aandelen, rente- en valuta-instrumenten, edele metalen of andere grondstoffen, worden tot de niet-rentebaten gerekend. De omvang van deze dienstverlening is doorgaans niet terug te vinden op de balans van een instelling. Zo wordt een groot deel van de derivatenportefeuille van een bank buiten de balans gevoerd. Ook het beheren van vermogen, het begeleiden van emissies, het verstrekken van garanties en kredietfaciliteiten en het uitvoeren van securitisaties

vinden plaats buiten de balans. In het tweede kwartaal van 2004 bedroegen de niet-rentebaten van het Nederlandse bankwezen eur 4,8 miljard (tabel 1), waarvan 56% betrekking heeft op provisiebaten, 21% op resultaten uit financiële transacties, 7% op opbrengsten uit deelnemingen en effecten en 16% op overige niet-rentebaten.

Het relatieve belang van de rentebaten van het Nederlandse bankwezen is in de jaren tot 2000 afgenomen (grafiek 3). Ook internationaal gezien is het belang van de rentebaten voor de winstgevendheid van banken gedaald. Verschillende factoren hebben hieraan bijgedragen. Als gevolg van technologische ontwikkelingen, financiële liberalisatie en de toenemende integratie van financiële markten is de concentratie van de bancaire sector in veel Europese landen toegenomen, gepaard gaande met een herstructurering van de bancaire sector¹. Zo begeven institutionele beleggers zich in toenemende mate op het terrein van de banken en traden zij steeds meer op als verschafters van kapitaal. Ook de explosieve groei van de aandelenbeurzen in de jaren '90, waardoor het verkrijgen van directe financiering op de kapitaalmarkt voor veel bedrijven gemakkelijker werd, droeg bij aan het proces van bancaire disintermediatie². Daarnaast leidde de daling van de lange rente aan het einde van de jaren negentig tot een kleinere netto rentemarge en aldus tot per saldo lagere rente-inkomsten. Als gevolg van deze druk op de rentebaten vond bij veel banken een heroriëntatie plaats van het rentebedrijf naar winstgevendere activiteiten, zoals het advi-

Grafiek 3 Omvang en belang van de rente- en niet-rentebaten van het Nederlandse bankwezen

eur miljard respectievelijk procenten

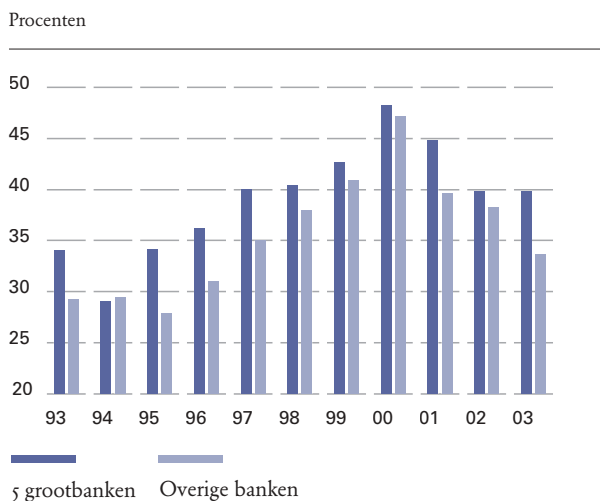
Bron: dnb.

seren en bemiddelen bij financiële transacties en het verrichten voor eigen rekening daarvan. Hierbij onderhouden banken voordeel van de toegenomen belangstelling van huishoudens voor beleggen als gevolg van de stijgende aandelenkoersen. Ook de groei van het aantal effectenemissies, waarbij banken vaak als begeleider/intermediair optreden, leidde tot hogere inkomsten uit niet-rentactiviteiten. Daarnaast richtten banken zich op de handel in afgeleide financiële producten.

De dalende beurskoersen en de afnemende aandacht voor de kapitaalmarkt in de jaren na 2000 resulteerden in een forse afname van de relatieve omvang van de niet-rentebaten in de totale baten (grafiek 3). Particuliere cliënten hadden minder interesse in het bezit van en de handel in aandelen, terwijl bedrijven minder gemakkelijk eigen en vreemd vermogen op de kapitaalmarkt konden aantrekken. Deze cliënten wendden zich weer tot de banken voor het plaatsen van middelen en het verkrijgen van financiering, als gevolg waarvan de bancaire rentebaten stegen. Door het steiler worden van de rentetermijnstructuur nam tevens de rentemarge toe, hetgeen eveneens bijdroeg aan de toename van de netto rentebaten.

Het aandeel van de niet-rentebaten in het inkomen van grotere instellingen is voortdurend groter geweest dan dat van kleinere instellingen, zoals is te zien in grafiek 4. Dienstverlening aan grote bedrijven waarvoor veel expertise is vereist, zoals het begeleiden van emissies, is doorgaans alleen weggelegd voor de grote(re) banken. De voordelen die grotere instellingen uit de dienstverlening kunnen behalen zijn doorgaans ook groter, doordat zij

Grafiek 4 Niet-rentebaten als percentage van het totale inkomen

Bron: dnb.

onder meer gebruik kunnen maken van schaal- en synergievoordelen. Zo kunnen zij gebruik maken van hun reeds aanwezige distributiekkanalen om deze additionele producten aan bestaande cliënten te verkopen.

In Europees verband bezien blijkt dat tussen de eu-landen aanzienlijke verschillen bestaan in de samenstelling van het inkomen van het bankwezen (grafiek 5). Voor de eu gemiddeld maken rentebaten ruim de helft uit van het inkomen. Met name Luxemburg, maar ook andere landen behalen daarentegen ook omvangrijke inkomsten uit de niet-kredietverstrekking. Zo lijkt de bancaire sector in Luxemburg erg actief op het gebied van het vermogensbeheer en andere dienstverlening, hetgeen te verklaren is uit de beperkte omvang van de markt voor kredietverstrekking aldaar en de rol van Luxemburg als belangrijk internationaal financieel centrum. Wat betreft de niet-rentebaten zijn voor alle landen de provisiebaten het grootst. De inkomensstructuur van de Nederlandse banken komt in grote lijnen overeen met het Europese gemiddelde.

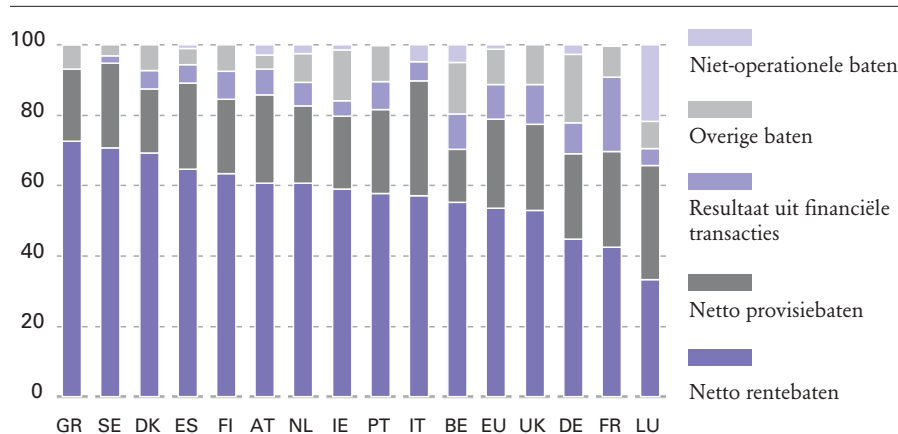
Effect van de niet-rentebaten op het resultaat

Een toename van het belang van de niet-rentebaten, zoals in de jaren '90, kan een positieve invloed hebben op de resultaten van banken. Ten eerste treedt een stabiliserende werking op de resultaten van banken op, indien als gevolg van diversificatie fluctuaties in de rentebaten worden opgevangen door die in de niet-rentebaten. Voor Nederlandse banken lijkt dit inderdaad het geval te zijn: de samenhang tussen de baten over de periode 1993-2003, uitgedrukt als percentage van het balanstotaal, is negatief. Dit betekent dat een relatieve afname van de rentebaten doorgaans wordt opgevangen door een toename van de niet-rentebaten.

Of dit stabiliserende effect optreedt, hangt echter ook af van de volatiliteit van de rente- en niet-rentebaten. In de literatuur wordt vaak gesuggereerd dat niet-rente inkomsten een lagere volatiliteit kennen dan de rentebaten, omdat rentebaten immers sterk afhankelijk zijn van de renteontwikkelingen en de conjunctuur. In de praktijk zal dit afhangen van de samenstelling van de niet-rentebaten. Indien een groot deel van deze baten betrekking heeft op aan de aandelenbeurs gerelateerde activiteiten, zullen de niet-rentebaten juist sterk samenhangen met de (volatiele) beursontwikkelingen. Dit blijkt het geval te zijn voor Nederlandse banken (grafiek 6): de niet-rentebaten zijn dan ook volatieler dan de rentebaten. Tezamen met de negatieve samenhang tussen de netto rentebaten en de niet-rentebaten is daarmee op voorhand niet te zeggen of de niet-rentebaten een stabiliserend effect hebben op de resultaten van de Nederlandse banken.

Grafiek 5 Inkomensstructuur bancaire sector eu landen, ultimo 2003

Procenten

Toelichting: Voor Nederland bestaan de niet-operationele baten uit opbrengsten uit effecten en deelnemingen.
Bron: BankScope.

De dienstverlening van de banken buiten de kredietverlening om gaat voorts vaak gepaard met hogere of extra kosten. Zo moet wellicht extra personeel worden aangetrokken, moet meer worden geïnvesteerd in infrastructuur (it, kantoren) of zijn hogere marketingkosten noodzakelijk. Ook brengen deze activiteiten, evenals de traditionele kredietverlening, risico's met zich. Hierbij valt te denken aan marktrisico, operationeel risico, reputatierisico en strategisch risico. De mislukte aandelenemissie van Worldonline, de problemen met de financieringsmaatschappijen van Parmalat en

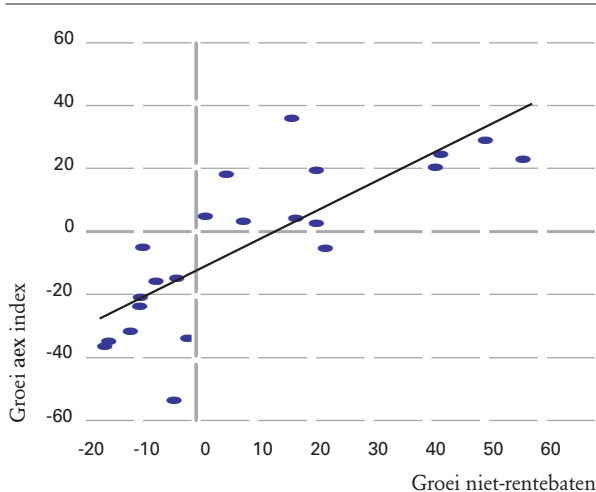
recentelijk de klachten rondom LegioLease illustreren dat.

Overleg en regelgeving

Bazel II

Na jarenlang intensief overleg op internationaal niveau tussen toezichthouders is op 26 juni de definitieve tekst van het Bazel II raamwerk van solvabiliteitseisen overeengekomen in het Bazelse Comité voor het Bankentoezicht. Hierdoor verandert het prudentiële toezicht op internationaal opererende banken substantieel en krijgt het risicobeheer van banken een belangrijke positieve impuls. Binnen de Europese Unie wordt de definitieve tekst uitgewerkt in Richtlijnen, die van toepassing zullen zijn op zowel banken als effecteninstituten. De Europese Commissie heeft een eerste voorstel voor de richtlijnen op 14 juli gepubliceerd³, met daarin de invoeringsdata van het nieuwe kapitaalakkoord binnen de EU. De eenvoudige benaderingen voor zowel kredietrisico als operationeel risico, waarbij banken ter bepaling van het kredietrisico externe kredietbeoordelingen mogen gebruiken, zijn vanaf eind 2006 beschikbaar; de geavanceerde benaderingen, waarbij banken hun eigen interne ratingmethoden mogen gebruiken, vanaf eind 2007. Tegelijkertijd blijft Bazel I voor alle instellingen tot eind 2007 toepasbaar. Het gevolg is dat de banken die een eenvoudige benadering willen gebruiken, deze niet op 1 januari 2007 ingevoerd hoeven te hebben, maar de mogelijkheid krijgen deze benadering pas in de loop

Grafiek 6 Ontwikkeling van de niet-rentebaten en de aex-index; 1999 - medio 2004 (kwartaalbasis)

Bron: dnb en Datastream.

van 2007 in te voeren. Banken die een geavanceerde benadering voor het krediet- en operationeel risico willen toepassen, kunnen in 2007 Bazel i blijven toepassen en hoeven niet (maar mogen wel) eerst voor één jaar over te gaan op een eenvoudige benadering.

Via de Europese richtlijnen wordt Bazel ii door het Ministerie van Financiën omgezet in de Nederlandse wet- en regelgeving. dnb is verantwoordelijk voor de vastlegging van Bazel ii in toezichtregels en de operationalisering ervan in de toezichtpraktijk. dnb is al geruime tijd bezig met de voorbereiding op de uitvoering van de nieuwe regelgeving in Nederland. Zowel bij de conceptuele uitwerking van de onderwerpen die Bazel ii alleen op hoofdlijnen omschrijft, als bij de conceptregels en de rapportages wordt de sector geconsulteerd. Tot nu toe is een achttal documenten ter consultatie aan de sector (en de representatieve brancheorganisaties) aangeboden. Ook zijn de consultatiedocumenten via Internet voor een breed publiek toegankelijk gemaakt. Deze documenten werken belangrijke aspecten uit het akkoord en de richtlijnen die om nadere nationale invulling vragen uit. Tevens worden voorstellen gedaan voor de nationaal te maken keuzes. Toezichthouders van dnb zijn inmiddels gestart met de (pre)validaties van de geavanceerde interne kredietbeoordelingmethoden, die financiële instellingen onder het nieuwe regime kunnen ontwikkelen. De formele validatie van de systemen begint naar verwachting pas eind 2005. Bazel ii vormt ook aanleiding om het rapportagekader opnieuw te bezien.

Recent heeft dnb een tweede consultatiedocument uitgebracht over de inrichting van pilaar 2, de *supervisory review*. Pilaar 2 is complementair aan de minimum solvabiliteitseisen voor krediet-, markt- en operationeel risico in pilaar 1 en de transparantiebepalingen in pilaar 3. De supervisory review betreft kort gezegd het toezicht op het interne beoordelingsproces van de kapitaaltoereikendheid (*Internal Capital Adequacy Assessment Process, ICAAP*) dat een bank heeft. Aan de hand van een icaap beoordeelt een bank in hoeverre het aanwezige kapitaal (vermogen) de risico's dekt, zowel nu als in de toekomst en in zeer moeilijke marktomstandigheden, waarbij allerlei factoren die het risicoprofiel van een bank beïnvloeden in ogenschouw worden genomen. Het icaap moet in verhouding staan tot de omvang, complexiteit en geavanceerdheid van de kredietinstelling. Hoe groter, complexer en geavanceerder een instelling is, des te hoger zijn de verwachtingen betreffende de kwantificering, consistentie, systematische aard en documentatie van het icaap. Elke instelling is vrij haar eigen icaap te kiezen, zo lang ze in staat

is de toezichthouder te overtuigen dat het een adequaat proces is voor het handhaven van haar kapitaaltoereikendheid. Pilaar 2 volgt dus, nog meer dan andere onderdelen van Bazel ii, een *principle based* in plaats van een *rule based* benadering.

Regeling inzake de solvabiliteit bij securitisatie

Een securitisatie is een transactie waarbij een instelling (het risico op) een portefeuille activa in delen verkoopt aan daarin geïnteresseerde beleggers. De kasstroom van deze portefeuille wordt gebruikt voor het betalen van een vergoeding (rente) aan de beleggers. Het minst risicovolle deel van de portefeuille heeft als eerste recht op de kasstromen, terwijl het meest risicovolle deel pas als laatste recht heeft op ontvangen gelden. Daarin schuilt de kracht van securitisatie: beleggers kunnen kiezen hoeveel risico zij willen lopen. Securitisatie heeft zich voor banken en verzekeraars ontwikkeld tot een belangrijk instrument om het kredietrisico te beheersen en het vermogen te beheren, en als middel om cliënten financiering via de kapitaalmarkt aan te bieden. In Europa werd in 2003 voor eur 217 miljard aan activa gesecuritiseerd, bijna eur 60 miljard meer dan het jaar ervoor⁴. Nederlandse instellingen securitiseerden voor bijna eur 21 miljard in 2003. Meer dan driekwart daarvan betrof hypothecaire leningen.

Het securitisatieproces is complex en instellingen vervullen hierbij uiteenlopende functies. Vanuit het solvabiliteitstoezicht is het voor dnb van groot belang dat banken voldoende risico overdragen alvorens zij een verlichting van de solvabiliteitseisen kunnen krijgen. Hoewel een instelling voordelen heeft bij securitisatie, kan het risico dat zij loopt daarnaast ook toenemen als de securitisatie niet op een prudente wijze wordt uitgevoerd. Tevens blijft een moreel risico aanwezig. Dat is het risico dat een instelling niet op juridische gronden, maar vanwege de feitelijke betrokkenheid bij een securitisatie geacht wordt aansprakelijk te zijn, of zich aansprakelijk voelt, voor eventuele verliezen. Dit zou zich bijvoorbeeld kunnen voordoen wanneer een securitisatie beneden de marktverwachting presteert, en de instelling ter voorkoming van reputatieschade investeerders wil compenseren. Daarom besteedt de toezichthouder ook aandacht aan de manier waarop banken dergelijke transacties uitvoeren en hoe zij de nieuw ontstane risico's beheersen.

Naast de traditionele securitisaties, waarbij activa worden overgedragen aan een speciaal daartoe opgerichte vennootschap, bestaan ook zogenoemde synthetische securitisaties en zogenoemde *Asset-Backed Commercial Paper* (abcp) vehikels. Bij synthetische secu-

ritisatie verkoopt een bank de activa niet, maar dekt zij het kredietrisico op de activa af door middel van kredietderivaten. *abcp* vehikels dienen veelal als financieringsvehikel om klanten van een bank (de *sponsor*) toegang tot de kapitaalmarkten te verschaffen. Deze vehikels geven kortlopend schuld papier (*commercial paper*) uit en gebruiken de opbrengst om posities, dikwijls kortlopende handelsvorderingen, van de klant te kopen. Banken steunen dergelijke vehikels, waardoor zij er risico over lopen.

Gelet op de toegenomen securitisatie-activiteiten door Nederlandse banken en gelet op de complexiteit van zulke transacties, heeft *dnb* recent haar regelgeving geactualiseerd. Sinds 1 april 2004 zijn de Solvabiliteitsregels securitisatie in werking getreden. De regeling is de codificatie van de ervaring die *dnb* de laatste jaren heeft opgedaan bij het beoordelen van diverse structuren. Bij het opstellen van de regeling heeft *dnb* gebruik gemaakt van recente discussies in internationale fora, zoals die door het Bazelse Comité voor het Banktoezicht. Tot 1 april 2004 toetste *dnb* iedere securitisatie aan het bestaande beleid. De noodzaak tot deze ex ante toetsing is verminderd, omdat de banken en *dnb* meer ervaring met securitisatie hebben opgedaan. Sommige transacties zijn inmiddels zodanig gestandaardiseerd, dat periodiek nauwelijks van elkaar verschillende transacties worden gedaan. Ook hier is met de nieuwe regelgeving een stap voorwaarts gezet. Sinds 1 april hebben banken geen voorafgaande toestemming meer nodig, indien een securitisatie geen innovatieve elementen bevat. Hierdoor kunnen banken sneller opereren en worden de administratieve lasten verlicht. Overigens blijft *dnb* in het uitvoerende toezicht periodiek gericht onderzoek doen naar securitisatie-activiteiten.

CEBS

Door een besluit van de Europese Commissie is per 1 januari 2004 het nieuwe Committee of European Banking Supervisors (*cebs*) opgericht. *cebs* heeft drie taken:

- Het adviseren van de Europese Commissie bij de voorbereiding van nieuwe wetgeving voor banken.
- Het bevorderen van een overeenkomstige invoering en toepassing van Europese richtlijnen voor banken in alle eu-lidstaten.
- Het versterken van de samenwerking tussen de Europese banktoezichthouders.

cebs heeft inmiddels vastgesteld dat de komende tijd prioriteit wordt gegeven aan de nieuwe solvabiliteitsrichtlijn (Bazel ii/cad iii) en aan de gevolgen van de nieuwe internationale boekhoudregels voor de toe-

zichtnormen. Gestreefd wordt naar een zo gelijk mogelijke invulling van de keuzemogelijkheden in de nieuwe solvabiliteitsrichtlijn. Andere aandachtsgebieden zijn onder meer de stroomlijning van de toezichtrappor- tages en de taakverdeling tussen de toezichthouders uit verschillende landen bij het toezicht op internationale banken.

In *cebs* zijn de banktoezichthouders en centrale banken van alle 25 eu-lidstaten vertegenwoordigd. Ook de Europese Centrale Bank en de Europese Commissie zijn lid. *cebs* zal op een open en transparante wijze te werk gaan en zal marktpartijen, consumenten en andere betrokkenen uitvoerig raadplegen over voorgenomen besluiten. De eerste consultatiedocumenten zijn inmiddels voor commentaar geplaatst op de website www.c-ebs.org. De onderwerpen van deze documenten zijn de zogenoemde supervisory review (pilaar 2 in de nieuwe solvabiliteitsregels), de uitbesteding van activiteiten door banken, en de eigen consultatieprocedures van *cebs*. Ook heeft *cebs* een raadgevend panel van belanghebbenden bij het banktoezicht opgericht. *cebs* is de evenknie in de bankensector van het Committee of European Securities Regulators (*cesr*) in de effectensector en het Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors (*ceiops*) in de verzekerings- en pensioensector. De drie comités zullen hun werkzaamheden waar nodig onderling afstemmen.

Toezicht op financiële conglomeraten

Gegeven de structuur van de Nederlandse financiële sector waarin complexe sectoroverstijgende instellingen de markt domineren is de effectiviteit en kwaliteit (tegen zo laag mogelijke kosten) van het toezicht op financiële conglomeraten van het grootste belang voor *dnb* en de *pvk*. De uitvoering van de Europese richtlijn die de toezichthouders bevoegdheden verschaft om directer toezicht te kunnen houden op de topholdings van financiële conglomeraten wordt in Nederland, een jaar later dan voorzien, in de vorm van een Wijzigingswet op de Wet op het financieel toezicht per 1 januari 2006 ingevoerd. Uitgaande van in werking treding van de Nederlandse wetgeving per 1 januari 2006 dienen *dnb* en de *pvk* de lagere regelgeving en de rapportagekaders uiterlijk 1 juli 2005 gereed te hebben. Het technische overleg hierover voeren *dnb* en de *pvk* gezamenlijk met een gemengde werkgroep van de banken en verzekeraars van de Nederlandse Vereniging van Banken en het Verbond van Verzekeraars. Naast deze werkzaamheden in het verlengde van de gewijzigde wetgeving worden ook kennisactiviteiten ondernomen. Zo

organiseren dnb en de pvk in het eerste kwartaal van 2005 een congres over het toezicht op financiële conglomeraten. Dit congres besteedt aandacht aan onderzoek dat de afgelopen periode is verricht op het gebied van de ontwikkeling van kapitaalallocatiemodellen en (het toezicht op) de juridische mogelijkheden voor bescherming van financiële instellingen die deel uitmaken van een financieel conglomeraat. Vanuit de nationale en internationale toezichtgemeenschap zullen deelnemers te gast zijn.

Wet op het financieel toezicht

De voorbereiding van de Wet op het financieel toezicht (Wft), waarbij acht bestaande financiële toezichtwetten in één wet worden omgezet en waarmee het nieuwe functionele-toezichtmodel in wetgeving wordt verankerd, is in een redelijk ver gevorderd stadium. Het Algemene deel is inmiddels voorzien van het advies van de Raad van State en ligt met het nadere rapport van het Ministerie van Financiën bij de Tweede Kamer. Deel ii, het prudentiële deel, is in juli 2004 naar de Raad van State gegaan. Deel iii, het gedragsdeel, wordt thans aangepast naar aanleiding van de opmerkingen uit de consultatieronde en wordt begin september in de Ministerraad behandeld. Nu het schrijven van de wetteksten in een zo ver gevorderd stadium is, wordt een begin gemaakt met het schrijven van de lagere regelgeving. Het Ministerie en de toezichthouders werken hierbij wederom nauw met elkaar samen. Gezien het capaciteitsbeslag ten behoeve van de delen i, ii en iii Wft met bijbehorende lagere regelgeving, heeft het Ministerie ervoor gekozen het opstellen van deel iv, Toezicht infrastructuur, uit te stellen tot in ieder geval januari 2005. De beoogde inwerkingtreding van de eerste drie delen Wft met bijbehorende lagere regelgeving is 1 juli 2005. Voor deel iv geldt nu 1 juli 2006 als beoogde datum van inwerkingtreding. Bij het opstellen van de lagere regelgeving worden twee niveaus onderscheiden: algemene maatregelen van bestuur (amvb's) en toezichtregels. Het Ministerie vaardigt amvb's uit. Toezichtregels zijn van technische of organisatorische aard en de toezichthouders vaardigen deze uit.

Eén van de fundamentele elementen van het functionele-toezichtmodel betreft de samenwerking tussen de toezichthouders dnb/pvk en afm, die immers gezamenlijk toezicht houden op de financiële instellingen. De grondslag voor deze samenwerking staat opgenomen in de samenwerkingsbepalingen in het Algemene deel. Deze samenwerkingsbepalingen betreffen regelgeving en beleid, vergunningverlening, het opleggen van (ingrijpende) toezichtmaatregelen en de toetsing van

(mede) beleidsbepalers van een financiële onderneming. De nadere uitwerking van de samenwerking zal geregeld worden in het convenant tussen dnb/pvk en afm. Een wijziging van het bestaande convenant is nagenoeg gereed.

1 ecb, eu Banks' *Income Structure*; April 2000.

2 Hierbij moet wel in gedachten worden gehouden dat ondanks de daling van het relatieve belang van de rentebaten, de markt voor kredietverstrekking in absolute zin nog steeds groeiende is.

3 De voorgestelde wijziging van de Europese richtlijnen (2000/12/ec en 93/6/eec) is te vinden op de website van de Europese Unie, http://europa.eu.int/comm/internal_market/regcapital/index_en.htm. Het implementatietraject wordt behandeld in de artikelen 150 t/m 157 van 2000/12/ec. Het solvabiliteitsraamwerk zoals dat door het Bazelse Comité voor het Banktoezicht is opgesteld, is te vinden op de website van de Bank voor Internationale Betalingen (bis) op <http://www.bis.org/publ/bcbs107.htm>.

4 Bron: esf *Securisation data report*, Winter 2004.